

**ENGELLİLERDE BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR DERSİNİN ÖĞRENCİ
BAKİŞ AÇISIYLA DEĞERLENDİRİLMESİ***
EVALUATION OF PHYSICAL EDUCATION AND SPORT COURSES OF
DISABLED PEOPLE FROM THE WIEVPOINTS OF STUDENTS

¹Ahmet Şirinkan

²Seher Şirinkan

³Erkan Çalıřkan

ÖZET

Bu çalışmadaki amaç, engellilerde beden eğitimi ve spor dersinin öğrenci bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Araştırmaya katılan erkek öğrencilerin % 74,7'si, kız öğrencilerin %71' inin engelliler konusunda eğitim veren bir okulda görev almak istedikleri, erkeklerin % 79,8'i, kızların ise % 83,9'u gelecekte engellilerle ciddi olarak ilgileneceklerini belirtmişlerdir. Erkek öğrencilerin % 93,9'u, kız öğrencilerin ise % 93,5'i engellilerin sportif faaliyetlerde eğitildikleri zaman başarılı olacakları inancında oldukları saptanmıştır. Engellilerle ilgili uygulamalı ve birebir çalışmalar sonucunda erkeklerin % 93,9'u, kızların % 100 ü duygusal yönden çok etkilendikleri görüşü ortaya çıkmıştır. Derslerin başlangıcında erkek ve kız öğrencilerin engelliler konusu hiç ilgilerini çekmezken, dönem sonunda erkeklerin % 83,8'inin, kızların ise % 90,3'ünü bu düşüncelerinde çok farklılıklar oluştuğu görülmüştür. Ayrıca erkek öğrencilerin % 13,1'i, kızların ise %16,1'i engellilerle ilgili bilgilerinin yetersiz olduğu ve bu konuda yeterli kaynak temin edemediklerini belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: engelliler, beden eğitimi, spor, spor etkinlikleri.

ABSTRACT

The aim of this study is evaluation of the course of physical education and sport for disabled by the view of students. 74,7 per cent of male students and 71 per cent of female students reported to be willing for being employed in a school which gives education for disabled. 79,8 per cent of male students and 83,9 per cent of female students reported that they would show concern for disabled people in the future. It was found that 93,9 per cent of male students and 93,5 per cent of female students were in the belief of that disabled people would be successful when they were trained through sport activities. It appeared that 93,9 per cent of male student and all of the female student were influenced deeply after studying with disabled people. While at the beginning of the courses, both male and female student did not pay any attention to disabled people, but at the end of the term 83,8 per cent of male and 90,3 per cent of female student changed their mind about disabled people. Moreover, 13,1 per cent of male and 16,1 per cent of female student reported to have lack of knowledge and could not get sufficient sources about disabled people.

Key words: Disableds, physical education, sport, sport activities.

*IX. Uluslararası Akdeniz Spor Bilimleri Kongresinde POSTER bildiri olarak Sunulmuştur (09-11 Kasım 2007, Antalya).

¹ Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

² Evliya Çelebi İlköğretim Okulu

GİRİŞ

Günümüzde spor yalnızca yarışma amacına yönelik olarak yapılan bir aktivasyon topluluğu şeklinde değil, “kişinin sağlık durumunu geliştiren veya gelişmiş sağlık durumunu devam ettiren hareketler topluluğu” şeklinde ifade edilmektedir. Görüldüğü gibi, sağlığı koruma veya bozulmuş olan sağlık durumunun düzeltilmesi düşüncesi, giderek ön plana çıkmakta ve insanlar bu düşünceyle spor yapmaya davet edilmektedir⁴.

Ülkemizde gecikerek başlayan engellilerin sportif etkinlikleri, G.S. G.M. bünyesinde Engelliler Spor Federasyonunun (şu anda 4 farklı federasyon; Görme engelliler spor federasyonu, İşitme Engelliler Spor Federasyonu, Fiziksel Engelliler Spor Federasyonu ve Zihinsel Engelliler Spor Federasyonu) kurulmasından sonra hız kazanmış ve kısa zamanda önemli aşamalar gerçekleştirilmiştir⁴.

Son yıllarda Türkiye’de engelli insanlara bakış açısı da değişmektedir. Engelli insanların toplumun birer parçası oldukları ve onlardan kaçmaktan çok yardımla daha bilinçli bir toplum oluşturulacağı düşüncesi yaygınlaşmaktadır¹.

Engellilik konusu tıp ve rehabilitasyon boyutlarıyla daha çok incelendiği halde, sosyolojik bakış açısından yer aldığı çalışmalara rastlamak neredeyse imkansızdır². 2000 yılından itibaren bakıldığında engellilerle ilgili çalışmalar hızlanmıştır. Hükümetler, belediyeler, özel kuruluşlar, dernekler ve özel öğretim kurumları engellilerle ilgili ciddi çalışmalar yapmaya başlamışlardır.

Bu çalışmalar içerisinde sportif faaliyetler de önemli bir yer tutmaktadır. Sağlıklı yaşamın en önemli faktörlerinden biri olarak kabul edilen sportif etkinliklerin fonksiyon kaybına uğramış engelli birey fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal yapısıyla bir bütün olarak değerlendirerek kendisi ve toplumu ile barışık ve bütünleşmiş bir biçimde yaşam sürmesine katkı sağladığı bilinmektedir. Dolayısıyla spor engelli birey için ayrı bir önem taşımaktadır. Çünkü spor günümüzün dünyasında engellilerin eğitimi ve rehabilitasyonunda terapi aracı olarak kullanılmaktadır. Engelli bireyin yapacağı sporun olumlu etkileri engelli kişinin kendisine, ailesine, iş çevresine ve topluma doğrudan yansımaktadır. Engelliler için spor, bireyler arası iletişimi artırmak, inisiyatifi ve entegrasyonu geliştirmek anlamına gelir. Planlı çalışma ve antrenman, engelli bireyin sağlığının düzelmesi yanı sıra, yaşam sevincini artıran, onları hayata bağlayan ve özgüvenlerini geliştiren bir unsur olarak da dikkat çekmektedir².

Engellilerde fiziksel etkinliklere katılmanın yararlarını felsefi açıdan değerlendiren yazarlar daha çok duyuşsal gelişim ve psikomotor gelişime katkılarını vurgulamaktadırlar³. sporun hem bedensel ve zihinsel yönden sağlıklı hem de engelli kişiler için son derece değerli olduğunu, ancak engelli bireylerin spora olan gereksinimlerinin daha fazla olduğunu, sporun engelli bireylerin hareket etmekten haz alma, eğlenme ve başarıma gereksinimlerinin karşılanmasında önemli bir araç olduğunu ifade etmektedirler.

Beden eğitimi ve spor öğretmeni yetiştiren öğretim kurumlarındaki öğretim programları içerisinde bulunan ve teorik olarak okutulan “Engellilerde Beden Eğitimi Ve Spor “ dersinin gönüllü olarak uygulamalarında dersin çok daha verimli ve etkin geçtiği görülmüştür. Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Beden Eğitimi Ve Spor Öğretmenliği Bölümünde 2006-2007 bahar yarıyılında okutulan ve çeşitli sportif etkinliklerle uygulamaya dönüştürülen bu dersin dönem

sonunda uygulanan anket çalışmasında öğrenciler üzerinde dersin çok farklı bir etki bıraktığı tespit edilmiştir.

Bu çalışmanın amacı, engellilerde beden eğitimi ve spor dersinin uygulamalı olarak yapıldığı takdirde öğrencilere daha fazla yararlı olacağı, farklı bir etki bırakıp bırakmayacağı açısından önem kazanmaktadır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma, 2006-2007 bahar yarıyılı öğretim sürecinde yapılmıştır. Eğitim – Öğretim döneminin başlangıcında, ders hakkında genel bilgilendirme yapılmış ve öğrencilerle dersin uygulamalı yapılması hakkında görüş birliğine varılmıştır. Araştırmaya “Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor” dersini alan 3. sınıf Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği, Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği bölümü öğrencileri katılmıştır.

14 haftalık ders programına ek olarak gönüllü öğrencilerden cumartesi ve Pazar günleri de çalışmalar yapılmıştır. Dönem sonunda öğrencilere 24 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırma sonucunda, erkek öğrencilerin % 87, 9'unun, kız öğrencilerin % 96,8' inin ülkemizdeki engellilerin sayısı ve çeşitleri hakkında bilgi sahibi olmadıkları, ders dönemi sonunda, engellilerle ilgili erkeklerin %96' sı, kızların % 90,3 ünün engellilerle ilgili birçok bilgiye sahip oldukları, erkeklerin % 97 si, kızların % 83. 9'u engelliler okullarındaki gözlemlerinde bu okullardaki eğitim kadrolarının yetersiz olduğu, erkeklerin % 74,7'si, kızların % 71'i bir engelliler okulunda görev yapmak istedikleri, erkeklerin % 75,8'i, kızların % 77,4'ü engellilerle birebir çalışma fırsatı bulduklarını ve gelecekte engellilerle ciddi olarak ilgileneceklerini belirtmişlerdir. Hükümetlerin engellilerle ilgili politikalarını da öğrencilerin %94,6 sı yetersiz bulurken, 5,4 yeterli olduğunu belirtmişlerdir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Son yıllarda engellilerde beden eğitimi ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda, Kaya ve Pulur (2004) 13-15 yaş grubu spor yapan erkek doğuştan görme engellilerin statik ve dinamik denge ekinliklerinin karşılaştırılması ile ilgili çalışmalarında, spor yapan görme engellilerde gelişen bir takım motorik özellikler sonucunda, dengenin de, spor yapmayan görme engellilere göre daha üst seviyeye geldiği görülmektedir.

Çamlıgüney ve Sirmen (2004) down sendromlu çocukların gelişiminde yüzme sporu ile beden eğitimi uygulamalarının karşılaştırılması çalışmasında 3 ay sonunda yapılan ölçümlerde, yüzme ve beden eğitim faaliyetleri çerçevesinde antrenman yapan Down Sendromlu çocukların fiziksel performanslarında önemli bir gelişme gözlemlendiğini belirtmişlerdir.

Yılmaz ve Yanardağ (2004) farklı yaş gruplarındaki mental retarde bireylerin fiziksel uygunluk seviyeleri ve su içi egzersiz eğitiminin etkileri ile ilgili çalışmalarında Mental retarde bireylerin fiziksel uygunluk seviyeleri,sağlıklı bireylerinkinden düşük bulunmuş(p<0,05)., su içi egzersiz ve yüzme eğitimi ile mental retarde çocukların fiziksel uygunluk seviyesi istatistiksel olarak

artmıştır($p<0,05$). Su içi egzersiz ve yüzme eğitiminin mental retarde çocuklarda fiziksel uygunluğu arttıran geçerli ve etkili bir yöntem olduğu belirlenmiştir.

Çamlıgüney ve arkadaşları(2004) yüzme sporu ile beden eğitimi aktiviteleri yaptırılan down sendromlu çocuklarda gelişimin değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarından Yüzme ve beden eğitimi antrenman programları uygulanan her iki grupta Down Sendromlu çocukların fiziksel gelişmeleri, performanslarındaki artış ve vücut yağ oranlarındaki azalma birbirine yakın olmakla birlikte yüzme grubu lehine olduğu gözlemlendi.

Umuda Yolculuk, Engelliler Web Sitesinden alınan bilgiler göre Kasım ayı boyunca yapılan takibe göre, basın, en çok engellilerin spor etkinliklerine ilgi göstermiştir. Medyada yer alan haberlerin %16'sı spor etkinlikleriyle ilgili olurken, % 8'i yeni oluşturulan yasa tasarısı, % 4'ü Popstar yarışmasındaki engelli yarışmacı, % 3'ü ise engelliler için üretilen robot sandalye ile ilgili olurken, geriye kalan haberler çeşitli konularda dağılım göstermiştir.

Sonuç olarak; Engellilerin sportif faaliyetlerle kazanacakları özellikleri hem kendileri için hem de toplum için şu şekilde belirlemek yanlış olmayacaktır.

- 1- Fiziksel olarak düzgün duruş alışkanlığı kazandırma
- 2- İdeal vücut ağırlığına ulaşarak gelecekte bu ağırlığını koruyabilme
- 3- Dolaşım ve Kas sistemlerini geliştirerek sağlıklı bir yaşam sürdürebilme
- 4- Sosyal yaşantısında zorunlu olan yürüme, koşma, tırmanma, sıçrama vb. motorsal becerileri kolaylıkla yapabilme, kendine güven geliştirme
- 5- İnsanlarla paylaşma, yardımlaşma, iletişim kurma gibi duygusal beceriler geliştirme
- 6- Başarma ve başarmanın verdiği hazzı tatma
- 7-Sportif etkinlikleri yaşam boyu uygulayabilme, serbest zamanlarını değerlendirmede sporu temel etkinlik haline getirme
- 8-Eğlenme, mutlu olma, hayata karşı olumlu düşünceler geliştirme de yapılacak sportif etkinliklerin temel amaçları içerisindedir.

KAYNAKLAR

- 1- "MEB Ders İçi Ve Ders Dışı Çalışmaları Rehberi" MEB Yayınları, Ankara, 2000.
- 2- Gür, A. "Özürümlerın Sosyal Yaşama Uyum Süreçlerinde Sportif Etkinliklerin Rolü", T.C. Başbakanlık Özürümler İdaresi Başkanlığı, Ankara, 2001.
- 3- Özer, D. S."Engelliler İçin Beden Eğitimi Ve Spor", Nobel Yayın Dağıtım, Ankara,2001
- 4- Kalyon, T.A."Özürümlerde Spor", Bağırđan Yayınları, Ankara, 1997.
- 5- Kaya, M. Pulur, A."13-15 Yaş Grubu Spor Yapan Erkek Doğuştan Görüne Engellilerin Statik Ve Dinamik Denge Etkinliklerinin Karşılaştırılması", 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, 2004.
- 6- Çamlıgüney, F. Sirmen, B."Down Sendromlu Çocukların Gelişiminde Yüzme Sporu İle Beden Eğitimi Uygulamalarının karşılaştırılması", 8. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, 2004.
- 7- Yılmaz, İ. Yanardağ, M."Farklı Yaş Gruplarındaki Mental Retarde Bireylerin Fiziksel Uygunluk Seviyeleri İle Su İçi Egzersiz Eğitiminin Etkileri", 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, 2002.
- 8- Çamlıgüney, F. Sirmen, B. Karagözoğlu, C. "Yüzme Sporu İle Beden Eğitimi Aktiviteleri Yaptırılan Down Sendromlu Çocuklarda Gelişimin Değerlendirilmesi", 7. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Antalya, 2002.
- 9- Umuda Yolculuk, Engelliler Web Sitesinden 15.10.2007 tarihinde alınmıştır.

TABLolar

Tablo1: Öğrencilerin Yaş Ve Cinsiyet Durumları

Yaş	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
17-20 yaş	3	3	9	29	12	9,2
21-23 yaş	48	48,5	14	45,2	62	47,7
24 ve üzeri	48	48,5	8	25,8	56	43,1
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo2: Öğrencilerin Ülkemizdeki Engellilerin Sayısı hakkındaki Bilgi Durumu

Engellilerin Sayısı	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Bilgi Sahibiyim	12	12,1	1	3,2	13	10
Bilgi Sahibi Değilim	87	87	30	96,8	117	90
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo3: Öğrencilerin Engellilerde Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Bilgilerini Artırması Hakkındaki Görüşleri

Bilgileri Artırma	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Evet	95	96	28	90,3	123	94,6
Hayır	4	4	3	9,7	7	5,4
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo4: Öğrencilerin Engelliler Okullarındaki Öğretmen Kadrolarının Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri

Öğretmen Kadrosu	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Yeterli	3	3	4	12,9	7	5,4
Yetersiz	96	97	21	87,1	123	94,6
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo5: Öğrencilerin Engelliler Okulundaki Öğretmenlerin Ücretlerinin Farklı Olması Hakkındaki Görüşleri

Öğretmen Ücretleri	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Çok Farklı Olmalı	65	65,7	28	90,3	93	71,5
Çok Farklı Olmamalı	34	34,3	3	9,7	37	28,5
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo6: Öğrencilerin Engelliler Öğrencilerle Bire Bir Çalışma Hakkındaki Görüşleri

Birebir Çalışma	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Çalıştım	75	75,8	24	24,2	99	76,2
Çalışmadım	24	24,2	7	22,6	31	23,8
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo7: Öğrencilerin Engellilerle İlgili Faaliyetlerde Yeterlilik Hakkındaki Görüşleri

Yeterlilik	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Yeterliyim	29	29,3	13	41,9	42	32,3
Yeterli Değilim	70	70,7	18	58,1	88	67,7
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo8: Öğrencilerin Engelli Öğrencilerin Eğitildiği Zaman Sporda Başarılı Olma Hakkındaki Görüşleri

Sporda Başarı	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Evet	93	93,3	29	93,5	122	93,8
Hayır	6	6,1	2	6,5	8	6,2
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo9: Öğrencilerde Engellilere Sportif Etkinlik Sonrası Oluşan Duygusal Değişimleri Hakkındaki Görüşleri

Duygusal Değişim	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Çok Fark etti	93	93,9	31	100	124	95,4
Fark etmedi	6	6,1	0	0	6	4,6
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo10: Öğrencilerin Engellilerde Beden Eğitimi Ve Spor Dersini Aldıktan Sonraki Düşünceleri

Engellilere Karşı İlgi	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Çok İlgiliyim	83	83,8	28	90,3	111	85,4
İlgili Değilim	16	16,2	3	9,7	19	14,6
Toplam	99	100	31	100	130	100

Tablo11: Öğrencilerin Teorik Olarak Engellilerde Beden Eğitimi Ve Spor Dersinin Yeterliliği Hakkındaki Görüşleri

Dersin Yeterliliği	Erkek	%	Bayan	%	Toplam	%
Yeterli	13	13,1	5	16,1	18	13,8
Yetersiz	86	86,9	26	83,9	112	86,2
Toplam	99	100	31	100	130	100